

Daniela Machová: Český fenomén tanečních. Proměny podob a účelu kurzů společenského tance pro mládež. Disertační práce HAMU Praha, 2019. Oponentský posudek.

Předkládaná disertační práce Daniely Machové je výsledkem systematického studia jevu, který je v Čechách lidově nazýván “taneční“. Jde bezesporu o fenomén, který jinde ve světě buď nemá obdoby, nebo se s ním neseťkáváme v takové podobě jako u nás. Už tento samotný fakt byl tedy výzvou začít se touto problematikou zabývat podpořený navíc skutečností, že autorka práce je zároveň aktivní účastnicí této aktivity, což může být za jistých okolností nespornou výhodou. Tyto výchozí impulzy dokázala Daniela Machová dobře využít a vytěžit z nich maximum. Zatímco historickou část své práce založila na rozsáhlé pramenné základně, kterou ji poskytly dobová periodika a další zdroje, vybuodovala empirickou část disertace na datech získaných terénním výzkumem. Podařilo se jí shromáždit rozsáhlý výzkumný vzorek skládající se ze záznamů pozorování 93 tanečních lekcí a něco kolem sto čtyřiceti rozhovorů s aktéry. Ve svém terénním šetření se zaměřila na vytipované taneční školy hlavního města Prahy a tento materiál pak dále srovnává s tanečními školami menšího města Jičína. Získává tak možnost rozlišit některé specifické rysy provázející tento jev v souvislosti s odlišnými sociálními prostředími. Práce tak přináší zajímavá fakta, skrze která lze pochopit principy fungování tohoto jevu od první poloviny 19. století až do současnosti a zachytit některé jeho kulturní proměny v souvislosti s tanečním repertoárem, oděvem a doprovodnými prvky. Všimá si rovněž proměny jeho společenského významu a zaměřuje se také na sledování motivací dnešních účastníků pro zápis do kurzů společenského tance.

Je třeba ocenit, že práce v rozsahu 214 stran je postavená na široké pramenné základně vybudované historickým studiem i etnografickým výzkumem. Je pojednaná formou výkladové studie, kde je představen historický vývoj sledovaného jevu. Převážně popisný charakter má rovněž empirická část, kde je podrobným způsobem zachycen průběh jednotlivých lekcí a jejich struktura. Vzhledem k velkému počtu rozhovorů, které autorka během terénního šetření získala je zde však poměrně málo využívána možnost rozhovory citovat (v anonymizované podobě) a dále je interpretovat. Úctyhodný materiál tak mnohdy zůstává ponechán v ryzí podobě bez hlubších souvislostí. Přispívá k tomu i skutečnost, že práce nemá jasně vymezené výchozí badatelské otázky. Schází jí úvod, ve kterém by byly tyto otázky zřetelně formulované a stanoven cíl práce. Namísto toho autorka začíná vymezením pojmu společenský tanec, což by měla být až další samostatná kapitola. Nejasný je i obsah druhé úvodní kapitoly nazvané Teoretická východiska a cíle, kde se naopak nachází přehled

dosavadní literatury zabývající se touto problematikou, historie a popis vytipovaných tanečních škol a pojednání o metodách. Zdá se, že zde dochází k zaměňování pojmů, kdy teorie je chápána jako historiografie, teoretická východiska zase jako metodologický postup. Zmiňován je etnografický a sociologický přístup, přičemž za etnografický přístup je považována metoda dlouhodobého nebo opakovaného pozorování a za sociologický přístup polostrukturovaný rozhovor. Dochází zde ke kontaminaci pojmů, kdy není jasné, co je teoretický přístup a co výzkumná metoda. Faktem je, že tzv. etnografie je součástí antropologického studia - tímto způsobem je označována fáze terénního šetření a to jak metodou pozorování, tak formou etnografického interview (zahrnující i polostrukturovaný rozhovor), event. dalšími metodami. Polostrukturovaný rozhovor se zase stává součástí kvalitativního výzkumu v oblasti sociologie. Je třeba si však tato východiska ujasnit a sjednotit tak pojmový aparát.

V textu se vyskytují některé neobratnosti ve formulacích či nepřesnosti v definování některých pojmů jako např. národní tance na str. 13, častým formálním nedostatkem je nesprávná citace sborníků, kde nejsou uvedeni editoři.

I přes zmiňované nedostatky je práce bezesporu přínosem k poznání jevu tzv. tanečních, který dosud nebyl systematicky zkoumán. Otevírá celou řadu otázek, na které by bylo možné se zaměřit v dalších dílčích studiích a rozvinout ještě více např. otázku významu těchto kurzů v dnešní společnosti v souvislosti se společenským statutem, nabízí se i možnost analýzy tanečního repertoáru a jeho reprezentativního využití apod. Je zřejmé, že autorka přistupovala k řešení této problematiky s velkým osobním zaujetím a je třeba ocenit, že zúročila svou pozici insidera ve výzkumu s patřičným kritickým odstupem. Disertační práce je tak důkladnou sondou jak do historické tak i současné podoby jevu.

Doporučuji ji k obhajobě.

Doc. Mgr. Daniela Stavělová, CSc.

